

OSÍDLENÍ Z DOBY BROZNOVÉ V JÍŽNÍCH ČECHÁCH

Práce, ze které tato rešerše vychází, je výstupem z grantového projektu s názvem Struktura osídlení mikroregionu říčky Smutné v době bronzové, který byl řešen v letech 2009-2011 na Filosofické fakultě v Českých Budějovicích. Cílem tohoto projektu bylo podchycení, zdokumentování a zhodnocení lokalit v jižních Čechách mezi léty 2000-800 př. n. l.

Poznání tohoto regionu bylo až do nedávné doby omezeno jen na všeobecně známa mohylová pohřebiště, zkoumaná před více než sto lety. Teprve v posledních zhruba 25 letech začaly díky intenzivním povrchovým prospekčním i menším záchranným výzkumům přibývat nové pravěké lokality.

Definice sídelního areálu: Sídelní areál je odvozen z vize žijících pravěkých komunit jakožto něčeho, co daleko přesahuje tradiční archeologická naleziště. Komunitní areál je kumulací areálů aktivit, které jedna komunita využívá k nějakému účelu: areálu rezidenčního (obytného), pohřebního, areálu skladovacího, výrobního (zejména areálů polí a stavenišť), těžebního, loveckého atd. Areály aktivit nelze jednoduše vyjmenovat, v konkrétních případech se často prostorově překrývají nebo se naopak vylučují.

1) Prostorová definice a přírodní charakteristika území

Co se týče prostorové definice, je mikroregion horního a dolního toku říčky Smutné definován jako obdélník o rozměrech 10x20km, jehož osu tvoří tok říčky Smutné. Na západě je oblast vymezena tokem Borovanského potoka a na východě tokem Oltyňského potoka. Mikroregion tak zahrnuje všechny lokality do vzdálenosti 4-5 km na obě strany od toku říčky Smutné.

Na jihu je areál vymezen tokem Lužnice a na severu je hranice stanovena uměle.

Z hlediska geomorfologického se jedná o mírně vlnitou krajinu, nachází se zde Bechyňské pahorkatiny a Milevské pahorkatiny tvořící Tábořskou pahorkatinu. Průměrná nadmořská výška dosahuje kolem 400-450 m. n. m. Půdní pokryv zde tvoří hnědé půdy. Vyskytují se zde ložiska nerostných surovin využitelných pravěkým člověkem, jako např. ložiska keramických jílu, naleziště grafitu, zlato či bílý opál.

2) Dějiny výzkumu

Ze začátku zde probíhali zejména amatérské výkopy a řada nedokumentovaných výkopů, pouze o některých jsou alespoň zmínky v dobových pramenech.

Ve 40. letech 19. stol. prokopali několik mohyl v okolí Bechyně Hynek Princ.

Prvním skutečným průkopníkem odborného archeologického výzkumu v povodí říčky Smutné se na počátku 60. let 19. stol. stal Jan Karel Hraše, který publikoval první plán jihučeského mohylníku v poloze Na Homoli u Rataje. Na jeho práci navázal Josef Ladislav Píč. Z jeho nejnámějších výzkumů můžeme uvést mohylníky v polesí Hemery u Hvožďan, Radětice, Řepče, Černýšovice.

Průlom přichází v polovině 80. let 20. stol. Zaslouhou Jiřího Militkého a Jiřího Beneše je zahájen cílený systematický povrchový výzkum vybraných poloh.

Po roce 2000 O. Chvojka a J. Beneš zahajují podrobný povrchový průzkum Bechyňska.

3) Analýza vnitřních struktur

- a) Sídelní areály- V mikroregionu říčky Smutné máme v současnosti 10 jistých rovinných sídlišť, 4 výšinná sídliště.

Za rovinné sídliště byla označena taková lokalita, která přinesla jasné doklady sídelních aktivit- zahloubené sídlištní objekty, kulturní vrstvy či alespoň výrazné artefakty sídlištního charakteru (keramika, mazanice).

Vzhledem k absenci plošných odkryvů zatím nemáme prakticky žádnou představu o vnitřním uspořádání osad ani o charakteru zástavby.

Výšinná sídliště

Z tohoto mikroregionu jsou dnes doložena 4 výšinná sídliště z doby bronzové.

Ve starší době bronzové registrujeme 3 výšinná sídliště, z nichž pouze jediné je opevněné- Nuzice.

Výšinné sídliště Opařany je neopevněné, nelze ale vyloučit případné opevnění palisádou, plotem apod.

Ve střední době bronzové zde nejspíš žádná opevněná výšinná sídliště neexistovala, teprve v průběhu mladší doby bronzové se zde opět setkáváme s tímto typem výšinné lokality- Sepekov.

Z pozdní doby bronzové, kdy je v celé střední Evropě výrazným trendem osídlování výšinných poloh, není z tohoto mikroregionu prokázána existence žádné výšinné lokality.

b) mohylová pohřebiště

Mohylová pohřebiště jsou stěžejním zdrojem poznání pravěkých populací a do nedávné doby byla také jediným pramenem poznání tohoto mikroregionu. Posledních 80 let tu však žádné mohylové pohřebiště nebylo komplexně zkoumáno. Posledním odkryvem je výzkum A. Knora z r. 1933 na lokalitě Hvožd'any. Nemáme tedy žádné nové poznatky o konstrukcích mohyl či pohřebních ritech. V mikroregionu je známo celkem 68 jistých mohylových pohřebišť, na kterých je dochováno 621 mohyl. Z mohyl, které byly zkoumány, datujeme do starší doby bronzové pouze jednu mohylu, do střední doby bronzové celkem 35 mohyl z deseti lokalit a do mladší doby bronzové je zařaditelných 10 mohyl z šesti lokalit.

c) další areály aktivit

Depoty- dnes celkem šest známých depotů kovové industrie z tohoto regionu, dva ze závěru starší doby bronzové a čtyři z období popelnicových polí.

První dva depoty obsahují měděná žebra z areálu mohylníku ve Sterém Sedle, druhý depot žeber z Bernartic dosud nebyl podrobně zpracován.

Dále zde byl objeven depot dvou seker z přelomu středí a mladší doby bronzové.

Ojedinelé nálezy- tři naleží do střední doby bronzové- sekeromlat, meč, náramek. Jeden do přechodného období C2/D- jehlice, tři do mladší doby bronzové- dlátka, zlomek meče, hlavice jehlice.

4) Vzájemné vztahy mezi sídlišti a pohřebišti

Vztahy mezi mohylníky a rovinnými sídlišti jsou značně spekulativní. V některých případech lze o přímé vazbě uvažovat, jako třeba mezi pohřebištem Rataje I a patrně ve stejné době osídleným rovinným sídlištěm Rataje IV. Obě lokality, vzdálené od sebe asi 500 m odděluje (symbolicky?) říčka Smutná. Nabízí se lákavá hypotéza o oddělení světa živých a mrtvých vodním tokem, jaký však byl skutečný vztah obou lokalit, nevíme.

5) Shrnutí výsledků a závěr

V mikroregionu říčky Smutné bylo zjištěno 23 nových lokalit z doby bronzové a 84 pravěkých nových lokalit zatím blíže nedatovatelných. Dále byly nově chronologicky zaráženy dříve nedatované lokality.

Dále byla provedena dokumentace a revize všech pravěkých mohyl a pohřebišť. Dochované mohyly byly zaměřeny pomocí GPS a na základě toho byly vyhotoveny nákresy.

Byla získána vůbec první radiokarbonová data pro dobu bronzovou z mikroregionu říčky Smutné, která přispívají k dataci doby bronzové v celém jihočeském regionu a významná environmentální data, která pomohla k poznání vývoje krajiny a životního prostředí.

Použitá literatura:

CHVOJKA, Ondřej. Osídlení z doby bronzové v povodí říčky Smutné v jižních Čechách. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2011, 400 s. Archeologické výzkumy v jižních Čechách. ISBN 978-80-87311-23-3.

NEUSTUPNÝ, Evžen. Teorie archeologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 318 s. ISBN 9788073802448.

Hudčeková Denisa, UČO: 438 592